Lieta Nr.A42781108
AA43-2803-10/16

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2010.gada 20.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs K.Berķis,
tiesneši M.Birzgalis un A.Šteinberga,

piedaloties pieteicējai *A.J.* un pieteicējas pārstāvim *A.G.*, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Veselības norēķinu centra pārstāvei *A.D.* un Veselības ministrijas pārstāvei *E.J.*,

aklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *A.J.* pieteikumu par Veselības ministrijas 2008.gada 20.novembra lēmuma Nr.V-01-20fiz.17/1215 atzīšanu par prettiesisku, sakarā ar *A.J.* apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 27.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras (pašreiz Veselības norēķinu centrs, turpmāk – Aģentūra) 2008.gada 28.janvāra lēmumu Nr.6/1.1-10/550 *A.J.* kompensēti medikamenta *Dasatinib* (*Sprycel*) (turpmāk - Medikaments) 3 iepakojumu iegādes izdevumi (kompensācijas summa Ls 10000 apmērā) laika posmam no 2008.gada 30.janvāra līdz 2008.gada 29.aprīlim.

Ar VSIA „Rīgas austrumu klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk - Slimnīca) hematologu konsīlija 2008.gada 10.jūlija slēdzienu *A.J.* noteikts Medikamenta terapijas ilgums – 12 mēneši.

2008.gada 31.jūlijā Aģentūrā saņemts *A.J.* iesniegums ar lūgumu kompensēt Medikamenta iegādes izdevumus pilnā apmērā.

Ar Aģentūras 2008.gada 4.septembra lēmumu Nr.4/1.1-10/5840 *A.J.* atteikts kompensēt Medikamenta iegādes izdevumus pilnā apmērā, jo *A.J.* uz lēmuma pieņemšanas brīdi bija izlietojusi Medikamenta iegādes limitu Ls 10000 apmērā 12 mēnešu periodam no 2008.gada 30.janvāra līdz 2009.gada 29.janvārim (turpmāk – Sākotnējais lēmums). Nepiekrītot minētajam lēmumam, *A.J.* to apstrīdēja Veselības ministrijā.

[2] Ar Veselības ministrijas 2008.gada 20.novembra lēmumu Nr.V-01-20fiz.17/1215 (turpmāk - Lēmums) Sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Tā kā *A.J.* pretendē uz zāļu iegādes izdevumu kompensāciju individuālā kārtībā saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumu Nr.899 „Ambulatorai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.899) 92.2.punktu, zāļu kompensācijas individuālajām personām nodalīšana no

kompensējamo zāļu sarakstā iekļauto zāļu kompensācijas kārtības ir balstīta uz objektīviem un leģitīmiem apsvērumiem, kuri izriet no Noteikumu Nr.899 prasībām attiecībā pret kompensējamo zāļu sarakstā iekļautajiem medikamentiem, jo zāles, kuru izmaksas ir nesamērīgas, netiek iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā un šādu medikamentu iegādes kompensācija tiek nodrošināta 100% apmērā, bet ne vairāk par 10000 latu 12 mēnešu periodā.

[2.2] Noteikumos Nr.899 minētais zāļu saraksts tiek veidots, ņemot vērā uz pierādījumiem balstītus medicīnas principus. Kompensējamo zāļu sarakstā tiek iekļautas zāles, kurām veikta ārstnieciskā un ekonomiskā novērtēšana (Noteikumu Nr.899 22.punkts), kas ietver izvērtēšanu – ārstēšanas izmaksām, lietojot attiecīgās zāles vai medicīniskās ierīces, un to ietekmi uz kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem, kā arī jauno zāļu vispārīgo nosaukumu terapeitisko efektivitāti un izmaksas, salīdzinot ar citu pieejamo ārstēšanas veidu atbilstoši Noteikumu Nr.899 3.pielikumā apstiprinātajām zāļu ekonomiskās novērtēšanas vadlīnijām. Rezultātā kompensējamo zāļu sarakstā tiek iekļautas zāles, kas sabiedrībai kopumā nodrošina apjomīgāku Satversmes 111.pantā garantēto tiesību īstenošanu.

[2.3] Izvērtējot dzīvības funkciju uzturēšanai paredzētās zāles pirms iekļaušanas kompensējamo zāļu sarakstā, tiek ņemti vērā dzīvildzes rādītāji, t.i., par cik konkrētās zāles pagarina dzīvi, salīdzinot ar citu pieejamu šīs slimības ārstēšanas veidu (parasti – plašāk pieejamo ārstēšanas veidu). Citiem vārdiem sakot, saskaņā ar kompensējamo zāļu sarakstu konkrētai diagnozei (pacientam) pat pie I kompensācijas kategorijas, kad izdevumus kompensē 100% apmērā, netiek kompensētas jebkādas zāles par jebkādu cenu, ko pieprasa pacients (konsīlijs), bet tikai tās, ko Zāļu cenu valsts aģentūra atzinusi par ārstnieciski un izmaksu ziņā efektīvām. Valsts institūciju pienākums ir rīkoties tā, lai viena pacienta interešu ievērošana nemazinātu sabiedrības kopumā iespējas valsts palīdzības saņemšanai. Tādējādi, neievērojot Noteikumu Nr.899 ierobežojumus, tiktu apdraudētas citu pacientu tiesības saņemt zāles, kuras viņiem pienākas saskaņā ar normatīvajos aktos paredzētajām garantijām.

[2.4] *A.J.* savā apstrīdēšanas iesniegumā norādīja, ka Noteikumu Nr.899 95.punktā kā vienīgais papildu nosacījums attiecībā uz zāļu kompensāciju 100% apmērā ietverts minēto noteikumu 100.[1]punktā, kas nenosaka kompensācijas apmēra ierobežojumus, bet vienīgi prasa iestādei lēmumā konkrēti norādīt viena zāļu iepakojuma izmaksas. Taču Noteikumu Nr.899 100.[1]punktam ir arī otrs teikums, kurš noteic, ka starpību starp viena zāļu iepakojuma cenu un Aģentūras lēmumā norādīto kompensācijas apmēru sedz pacients, saņemot zāles aptiekā. Turklāt, kā secināms no *A.J.* 2008.gada 31.jūlija iesnieguma Aģentūrai, viņa jau iepriekš, izmantojot Aģentūras piešķirto kompensāciju Medikamenta 3 mēnešu ārstēšanās kursa iegādei, ir segusi starpību starp viena zāļu iepakojuma cenu un Sākotnējā lēmumā norādīto kompensācijas apmēru no personīgajiem līdzekļiem.

[2.5] Veselības ministrija neuzskata, ka ar Sākotnējo lēmumu *A.J.* tiek liegtas tiesības uz dzīvi vai veselību, jo Sākotnējais lēmums nekādi tieši neietekmē minētās tiesības un *A.J.* pēc Sākotnējā lēmuma pieņemšanas joprojām

var rīkoties savu iespēju un spēju robežās, lai nodrošinātu savas tiesības uz veselību un dzīvību.

[2.6] Sākotnējais lēmums atbilst Noteikumu Nr.899 nosacījumiem, līdz ar ko ir uzskatāms par tiesisku un ir atstājams negrozīts.

[3] 2008.gada 22.decembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts *A.J.* (turpmāk – pieteicēja) pieteikums, kurā lūgts atcelt Lēmumu un uzlikt par pienākumu Aģentūrai kompensēt pieteicējai Medikamenta 10 iepakojumu iegādes izdevumus.

Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lēmums ir prettiesisks un aizskar pieteicējas pamattiesības – Satversmes 93.pantā ietvertās tiesības uz dzīvību. Proti, atbilstoši SIA „Rīgas Hematoloģijas centrs" 2007.gada 13.novembra un SIA „Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas" klīnikas „Linezers" 2008.gada 10.jūlija Hematologu konsīlija slēdzienam vienīgā iespēja kā pieteicējai saglabāt savas dzīvības funkcijas ir Medikamenta lietošana, un nav iespējama alternatīva ārstēšana vai cita medikamenta lietošana, jo pieteicējas slimība ir smaga un nedziedināma. Pieteicējas dzīvības saglabāšana bez Medikamenta lietošanas nav iespējama.

[3.2] Ar Aģentūras 2008.gada 28.janvāra lēmumu Nr.6/1.1-10/550 pieteicējai ir kompensēti trīs Medikamenta iepakojumu iegādes izdevumi trīs mēnešu ārstēšanās kursam. Ar minēto lēmumu Aģentūra pieteicējai radījusi pamatotu un tiesiski aizsargājamu paļāvību, ka arī turpmāk pieteicējas dzīvība tiks aizsargāta, kompensējot dzīvības uzturēšanai nepieciešamā Medikamenta iegādes izdevumus, jo Medikaments pieteicējas situācijā ir vienīgais efektīvais līdzeklis diagnosticētās saslimšanas C92.1 (hroniska mieloleikoze) ārstēšanā.

[3.3] Kompensējot Medikamenta iegādes trīs iepakojumu izdevumus ārstēšanās kursam no 2008.gada 30.janvāra līdz 2008.gada 29.aprīlim, bet atsakot kompensēt tālāko Medikamenta iegādi, Aģentūra ir rīkojusies nekonsekventi, nonākot pretrunā ar savu iepriekšējo rīcību.

[3.4] Izskatāmajā gadījumā nepārprotami būtiskāk ir vērtēt pieteicējai nepieciešamā Medikamenta efektivitāti viņas dzīvības saglabāšanai, nevis Medikamenta izmaksu samērīgumu. Medikamenta iekļaušanai kompensējamo medikamentu sarakstā un tā izmaksu efektivitātes izvērtēšanai paredzētie līdzekļi – tiesību iegādāt medikamentu liegšana pacientam, kuram to nelietošana apdraud dzīvību, nepārprotami ir neproporcionāli attiecībā pret izvirzīto mērķi – ietaupīt budžeta līdzekļus. Pacientiem, kuru dzīvības bez attiecīgā medikamenta ir apdraudētas, piešķirot nepieciešamā medikamenta iegādes kompensāciju tikai daļējā apmērā, Veselības ministrija ir pieļāvusi vienlīdzības principa pārkāpumu.

[3.5] Izskatāmajā gadījumā Veselības ministrija, atstājot negrozītu Sākotnējo lēmumu, ir pārkāpusi samērīguma, vienlīdzības un tiesiskās paļāvības principus. Lēmuma tiesiskās sekas ir netaisnīgas un nesamērīgas, tās nepieciešams koriģēt, lai nepieļautu minēto tiesību principu pārkāpumu un tiesību uz dzīvību liegšanu pieteicējai. Tā kā pieņemtais Lēmums neatbilst

iepriekš minētajiem tiesību principiem, tas uzskatāms par prettiesisku un ir atceļams.

[3.6] Noteikumu Nr.899 92.2.punkts noteic, ka Aģentūra, pamatojoties uz personas iesniegumu, kam pievienots attiecīgās ārstniecības nozares ārstu konsīlija lēmums, ir tiesīga pieņemt lēmumu par zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensāciju individuāliem pacientiem. Minētos izdevumus kompensē zāļu iegādes izdevumu kompensācijai piešķirto līdzekļu ietvaros šādos gadījumos: diagnoze ir iekļauta šo noteikumu 1.pielikumā, un dzīvības funkciju uzturēšanai nav piemērotas nevienas no kompensējamām zālēm un medicīniskajām ierīcēm (nepieciešama tādu zāļu un medicīnisko ierīču lietošana, kas nav iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā attiecīgajai diagnozei).

Tā kā pieteicējas diagnoze ir iekļauta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā, bet Medikaments nav iekļauts kompensējamo zāļu sarakstā attiecīgajai diagnozei, taču dzīvības funkciju uzturēšanai nav piemērotas nevienas no kompensējamām zālēm, Medikamenta iegādes izdevumi kompensējami pieteicējai kā individuālam pacientam.

[3.7] Noteikumu Nr.899 95.punkts paredz, ka šo noteikumu 92.2.apakšpunktā minētajā gadījumā Aģentūra pieņem lēmumu par zāļu vai medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensāciju šo noteikumu 1.pielikumā noteiktajā apmērā, izņemot Noteikumu Nr.899 100.[1]punktā minēto gadījumu.

Pieteicējai uzstādītā diagnoze ir ietverta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā (Slimības, kuru ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumi tiek kompensēti) 5.14.9.apkšpunktā. Atbilstoši noteikumu pielikumam slimības ar diagnozi C 92.1. ārstēšanai paredzēto zāļu iegādes izdevumi tiek kompensēti 100% apmērā, un nekādi kompensācijas ierobežojumi nav noteikti. Tādējādi Aģentūrai bija pienākums pieņemt lēmumu par Medikamenta kompensāciju pilnā apmērā.

[3.8] Noteikumu Nr.899 102.2.punkts noteic, ka Aģentūra atsaka zāļu iegādes izdevumu kompensāciju, ja zāļu un medicīnisko iegādes izdevumu kompensācijai individuālos gadījumos gadam piešķirtie līdzekļi ir izlietoti. Savukārt Noteikumu Nr.899 100.[1]punkts noteic, ja paredzamie izdevumi pārsniedz šo noteikumu 100.punktā minētos izdevumus, t.i., ne vairāk kā Ls 10000 apmērā vienam pacientam 12 mēnešu periodā, tad Aģentūra lēmumā par zāļu kompensāciju norāda kompensācijas izdevumus par vienu zāļu iepakojumu un starpību starp viena zāļu iepakojuma cenu un Aģentūras lēmumā norādīto kompensācijas apmēru sedz pacients, saņemot zāles aptiekā.

No minētā izriet, ka Noteikumu Nr.899 95.punktā kā vienīgais papildus nosacījums attiecībā uz zāļu kompensāciju 1.pielikumā norādītajā apmērā ietverts minētā normatīvā tiesību akta 100.[1]punktā noteiktais nosacījums, kas nenosaka kompensācijas apmēra ierobežojumus, bet vienīgi prasa iestādei lēmumā konkrēti norādīt viena zāļu iepakojuma izmaksu. Līdz ar to gadījumos, kad paredzamie izdevumi pārsniedz Noteikumu Nr.899 100.punktā norādīto apmēru Ls 10000, Aģentūrai lēmumā par zāļu kompensāciju bija jānorāda izdevumu apmērs par vienu zāļu iepakojumu, nevis jāierobežo zāļu iegādes kompensāciju kopumā.

[4] Rakstveida paskaidrojumā Administratīvajai rajona tiesai Veselības ministrija ir norādījusi, ka pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Kārtību, kādā Aģentūra zāļu iegādes izdevumus kompensē individuālām personām, regulē Noteikumu Nr.899 XII nodaļa. No šīs nodaļas normām (92.2.apakšpunkts, 100., 100.[1], 101.punkts) izriet, ka Aģentūra, pieņemot lēmumu par pieteicējas kā individuālas personas lūgumu, zāļu iegādes izdevumus kompensē ne vairāk kā 10000 latu apmērā vienam pacientam 12 mēnešu periodā. Gadījumos, kad zāļu iegādes izdevumi pārsniedz minēto 10000 latu robežu, Aģentūras lēmumā norādīto starpību jāsedz pacientam, saņemot zāles aptiekā.

[4.2] Noteikumu Nr.899 92.2.apakšpunkts attiecas uz gadījumiem, kad personas veselība vai dzīvība ir apdraudēta, tas izriet no 92.2.apakšpunktā lietotā termina – ja bez konkrēto zāļu lietošanas nav iespējams uzturēt pacienta dzīvības funkcijas. Šāda 92.2.apakšpunkta redakcija norāda uz to, ka Ministru kabinets, izpildot likumdevēja gribu, kas noteikta ar Farmācijas likumā ietverto deleģējumu, pirms Noteikumu Nr.899 apstiprināšanas ir izvērtējis sabiedrības intereses un labumu, ko tā gūst, ierobežojot privātpersonas intereses un nosakot, kādā mērā aizsargāt personu tiesības. Līdz ar to Ministru kabinets ir ņēmis vērā, ka tiesiskajās attiecībās pastāv gadījumi, kad privātpersonām iespējams veselības un dzīvības apdraudējums, un šādos gadījumos tām būtu nepieciešama zāļu (vai medicīnisko ierīču) iegādes izdevumu kompensācija. Tādējādi uzskatāms, ka Ministru kabinets Noteikumos Nr.899 ir noteicis tādu tiesisko attiecību regulējumu, ko tas uzskata par taisnīgu un atbilstošu tiesību principiem, tostarp samērīguma, vienlīdzības un tiesiskās paļāvības principam.

[4.3] Nav pamata pieteicējas apgalvojumam, ka Aģentūra, pieņemot Sākotnējo lēmumu, nav ievērojusi Satversmē nostiprinātās tiesības.

Ministru kabinets noteicis vienveidīgu Aģentūras rīcību gadījumos, kad personām bez konkrēto zāļu lietošanas nav iespējams uzturēt dzīvības funkcijas. Noteikumi Nr.899 neparedz Aģentūrai rīcības brīvību, pieņemot lēmumu par individuālu zāļu uzdevumu kompensāciju. Bez tam zāļu iegādes izdevumu kompensācijas apmērs individuālām personām ir cieši saistīts ar valsts ekonomiskajām iespējām personu pamattiesību aizsardzībā, un zāļu kompensācijai piešķirtais finanšu apjoms, tajā skaitā individuāliem pacientiem paredzētais, ir ierobežots. Tādējādi valsts resursu ierobežotība uzliek par pienākumu rīkoties ar tiem racionāli, nodrošinot Satversmē garantētās tiesības. Savukārt, neievērojot Noteikumu Nr.899 ierobežojumus, tiktu apdraudētas citu pacientu tiesības saņemt zāles, kuras viņiem pienākas saskaņā ar normatīvajos aktos paredzētajām garantijām.

[4.4] Kompensējamo zāļu sarakstā tiek iekļautas zāles, kurām veikta ārstnieciskā un ekonomiskā novērtēšana, kas ietver ārstēšanās izmaksu izvērtēšanu, lietojot attiecīgās zāles vai medicīniskās ierīces, un to ietekmi uz kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem, kā arī jauno zāļu vispārīgo nosaukumu terapeitisko efektivitāti un izmaksas, salīdzinot ar citu pieejamo ārstēšanas

veidu. Zāles, kuru izmaksas ir nesamērīgas ar to ārstniecisko efektivitāti, netiek iekļautas Kompensējamo zāļu sarakstā.

[4.5] Valsts budžeta līdzekļi, kas piešķirti zāļu iegādes izdevumu kompensācijai, ir ievērojami, bet tie joprojām nav pietiekami, lai nodrošinātu visu pacientu vajadzības. Noteikumu Nr.899 XII nodaļā ietvertie ierobežojumi ir tieši vērsti uz to, lai aizsargātu visu to personu veselību un dzīvību, kuras vēršas Aģentūrā ar iesniegumu. Noteikumi Nr.899 paredz divus zāļu kompensācijas mehānismus: vispārējo un individuālo. Kompensējot zāļu iegādes izdevumus individuāliem pacientiem, tiek piemēroti Noteikumu Nr.899 100. un 100.[1]punktā paredzētie ierobežojumi.

[4.6] Noteikumu Nr.899 leģitīmais mērķis nav valsts pamatbudžeta intereses pašas par sevi, bet gan citu personu tiesību aizsardzība, proti, citu personu tiesību uz veselības aizsardzību realizācija. Labums, ko gūst liels pacientu skaits, kuriem zāles tiek apmaksātas vispārējā kompensācijas mehānisma ietvaros, kā arī labums, ko gūst sabiedrība kopumā, saņemot veselības aprūpi iespējami augstākā līmenī, ir daudz lielāks kā zaudējums to personu interesēm, kuras saņem zāles individuālā kompensācijas mehānisma ietvaros. Savukārt, nenosakot ierobežojumus individuāla kompensēšanas mehānisma ietvaros izmaksājamām zāļu kompensācijām, varētu izveidoties netaisnīga, nevienlīdzīga un nesamērīga attieksme no valsts puses pret pārējiem pacientiem. Proti, nebūtu iespējams apmierināt pacientus, kuri vēršas valsts kompetentajā iestādē, lai saņemtu zāļu izdevumu kompensāciju saskaņā ar kompensācijas sarakstiem, jo veselības aprūpes budžeta līdzekļi jau būtu izlietoti neparedzētu pacientu vajadzību apmierināšanai. Tādēļ individuāliem gadījumiem tiek paredzēta atšķirīga kārtība. Nepiemērojot Noteikumu Nr.899 100.punktā noteikto ierobežojumu, samazinātos pacientu skaits, kuri varētu iegūt individuālo kompensāciju, jo piešķirto līdzekļu apmērs būtu nepietiekošs pilnīgai visu pacientu vajadzību apmierināšanai. Tādējādi atšķirīgā attieksme pret personām ir objektīvi pamatota ar citu personu tiesību uz veselību ievērošanu, un tā ir samērīga. Turklāt 2008.gada 29.decembrī Satversmes tiesa lietā Nr.2008-37-03 nosprieda, ka Noteikumos Nr.899 ietvertajai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis, tā ir samērīga un atbilst Satversmes 91.pantam.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 27.maija spriedumu *A.J.* pieteikums noraidīts.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[5.1] Lietā nav strīda par pieteicējai noteikto diagnozi, tās ietekmi uz viņas veselības stāvokli, slimības ārstēšanai nepieciešamajām zālēm un to terapeitisko efektivitāti konkrētās slimības gadījumā, kā arī par to, ka Medikaments Lēmuma izdošanas brīdī nebija iekļauts Kompensējamo zāļu sarakstā.

Lietā ir strīds par to, vai izskatāmajā lietā piemērojams Noteikumu Nr.899 100.punktā noteiktais limits Medikamenta iegādes kompensācijas apmēram 12 mēnešu periodā un 100.[1]punktā paredzētā kārtība.

[5.2] Kārtība, kādā kompensējami zāļu iegādes izdevumi individuālos gadījumos, kas attiecināma arī uz izskatāmo lietu, ietverta Noteikumu Nr.899 XII nodaļā.

Izvērtējot minēto noteikumu tiesību normas kopsakarā (tulkojot tās sistēmiski), tiesa secina, ka zāļu kompensācijas apmērs individuālām personām nosakāms ne vairāk kā 10000 latu apmērā 12 mēnešu periodā. Ministru kabinets, kurš uz Farmācijas likuma 5.panta 20.punktā ietvertā deleģējuma pamata izdevis Noteikumus Nr.899, piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros ir noteicis iespējamo lielāko kompensācijas apmēru vienam individuālam pacientam.

Tiesa atzīst, ka izskatāmajā gadījumā, pamatojoties uz Noteikumos Nr.899 ietvertajām tiesību normām, atbildētājs ir rīkojies tiesiski un pamatoti, atsakot pieteicējai piešķirt tādu Medikamenta iegādei pieprasīto kompensāciju, kas pārsniedz pieteicējai ar 2008.gada 28.janvāra Aģentūras lēmumu Nr. 6/1.1-10/550 piešķirto līdzekļu Ls 10000 apmēru.

[5.3] Izvērtējot pieteicējas pārstāvja izteiktos argumentus par to, ka pieteicējas situācija ir atzīstama par netipisku un uz to nav attiecināmi Noteikumos Nr.899 noteiktie ierobežojumi, tiesa atzīst tos par nepamatotiem. Pieteicējas pārstāvja argumenti ir pretrunā ar Satversmes tiesas 2008.gada 29.decembra spriedumā lietā Nr. 2008-37-03 „Par Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumu Nr. 899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība" 100. un 100.[1]punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam" sniegtajam vērtējumam par Noteikumos Nr.899 ietverto ierobežojumu atbilstību Latvijas Republikas Satversmē iekļautajām tiesību normām un noteiktajiem principiem.

Satversmes tiesa 2008.gada 29.decembra spriedumā lietā Nr.2008-37-03 secinājusi, ka Noteikumos Nr.899 ietvertajai atšķirīgajai attieksmei un noteiktajai zāļu iegādes izdevumu kompensācijas kārtībai ir leģitīms mērķis un, nosakot to, ir ievērots samērīguma princips, līdz ar to apstrīdētās normas (Noteikumu Nr.899 100. un 100.[1]punkts) atbilst Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam.

Ministru kabinets, pieņemot Noteikumus Nr.899, ir noteicis divus zāļu kompensācijas mehānismus: vispārējo un individuālo. Vispārējā mehānisma ietvaros tiek kompensēti medikamenti, kas ietverti Kompensējamo zāļu sarakstā un paredzēti Noteikumu Nr.899 1.pielikumā minētajām diagnozēm atbilstošo slimību ārstēšanai. Kompensējamo zāļu iegādes izdevumus sedz noteiktā apjomā, ņemot vērā slimības raksturu un smaguma pakāpi. Individuālais zāļu kompensācijas mehānisms paredz Kompensējamo zāļu sarakstā neiekļautu zāļu iegādes izdevumu kompensāciju individuālām personām.

Tādējādi Ministru kabinets Noteikumos Nr.899 ir noteicis atsevišķu, tiesas ieskatā – netipisku, izņēmuma gadījumu regulējumu tādām personām, kurām diagnoze nav iekļauta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā, vai, ja diagnoze ir iekļauta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā, dzīvības funkciju uzturēšanai nav piemērotas nevienas no kompensējamām zālēm (nepieciešama tādu zāļu lietošana, kas nav iekļautas Kompensējamo zāļu sarakstā).

[5.4] Satversmes tiesas 2008.gada 29.decembra spriedumā lietā Nr.2008-37-03 norādīts *(12.3.punkts)*, ka valstij (nosakot izņēmuma regulējumu attiecībā uz zāļu iegādes izdevumu kompensāciju individuālām personām) ir liela rīcības brīvība, lemjot par resursu sadali. (..) Līdz ar to var secināt, ka valstij būtu tiesības nekompensēt tādu zāļu iegādes izdevumus, kuru terapeitiskā un izmaksu efektivitāte nav pietiekama vai nav pierādīta. Tomēr valsts ir izvēlējusies sniegt atbalstu personām, kurām šādas zāles ir nepieciešamas, tiesa gan, sniedzot to ierobežotā apmērā.

Ņemot vērā iepriekš minēto un piemērojot Satversmes tiesas sniegto Noteikumu Nr.899 attiecīgo tiesību normu interpretāciju, tiesa secina, ka zāļu kompensācijas apmērs individuālām personām nosakāms ne vairāk kā 10000 latu 12 mēnešu periodā un šis maksimālais kompensācijas apmērs ir samērīgs.

Tiesas ieskatā pieteicējas situācija nav atzīstama par tādu, lai iestāde vai tiesa neievērotu tiesību normās ietverto regulējumu attiecībā uz individuālām personām noteikto zāļu kompensācijas mehānismu.

[5.5] Satversmes tiesa 2010.gada 12.janvāra spriedumā lietā Nr.2009-12-03 „Par Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumu Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība" 92.punkta otrā teikuma vārdu „zāļu iegādes izdevumu kompensācijai piešķirto līdzekļu ietvaros", 94. punkta vārdu „izņemot šo noteikumu 100.[1]punktā minēto gadījumu", 100.punkta vārdu „ne vairāk kā 10000 latu apmērā vienam pacientam 12 mēnešu periodā" un 100.[1]punkta otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 93. un 110.pantam" atzinusi noteikumu Nr.899 100.punktā noteiktos ierobežojumus par atbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 93. un 110.pantam.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 17.panta piekto daļu, ja Satversmes tiesa tiesību normu ir interpretējusi spriedumā, iestāde un tiesa piemēro šo interpretāciju. Tā kā Satversmes tiesa ir interpretējusi noteikumu Nr.899 tiesību normas, kas regulē zāļu iegādes izdevumu kompensāciju individuālos gadījumos, un atzinusi tās par atbilstošām Latvijas Republikas Satversmes 91. un 93.pantam, tiesai nav pamata šajā lietā izdarīt citus secinājumus, izvērtējot pieteicējas pieteikumā ietverto argumentāciju par Lēmuma neatbilstību Satversmes 93.pantam.

[5.6] Konstatējot, ka izskatāmās lietas faktiskie apstākļi atbilst Noteikumos Nr.899 individuālām personām noteiktajam tiesiskajam regulējumam (pieteicējai ir diagnosticēta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā minēta slimība ar kodu C92.1, kā arī zāles *Sprycel* nav iekļautas Kompensējamo zāļu sarakstā), Aģentūrai bija pienākums kompensēt pieteicējai zāļu iegādes izdevumus ne vairāk kā 10000 latu 12 mēnešu periodā. Līdz ar to izskatāmajā gadījumā nav konstatējami priekšnoteikumi pieteicējas pieprasītā administratīvā akta izdošanai – kompensēt pieteicējai Medikamenta 10 iepakojumu iegādes izdevumus.

[5.7] Ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumos (lietā Nr.2008-37-03 un lietā Nr.2009-12-03) sniegtās atziņas, tiesa secina, ka Noteikumos Nr.899 noteiktais ierobežojums – zāļu iegādes izdevumu kompensācija ne vairāk kā

10000 latu apmērā 12 mēnešu periodā – ir vērsts uz Farmācijas likuma un Noteikumu Nr.899 mērķa sasniegšanu, proti, noteikt zāļu un medicīnas ierīču kompensācijas kārtību, kas pacientam nodrošina iespēju iegādāties zāles, kuru iegādes izdevumus atbilstoši Noteikumiem Nr.899 daļēji vai pilnībā sedz no likumā par valsts budžetu kārtējam gadam zāļu iegādes izdevumu kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem (Noteikumu Nr.899 2.punkts).

Tādējādi pieteicējai nepieciešamo Medikamentu iegādes izdevumu kompensācijas saņemšanas ierobežojums, tiesas ieskatā, tikai nodrošina efektīvu resursu izmantošanu un panāk taisnīgu līdzsvaru veselības aprūpei atvēlēto finanšu resursu sadalē, ievērojot atsevišķu pacientu nepieciešamību saņemt dārgus veselības aprūpes pakalpojumus un vispārējo nepieciešamību nodrošināt veselības aprūpes pieejamību pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka individuālām personām noteiktais zāļu iegādes izdevumu kompensācijas ierobežojums ir noteikts, ievērojot tiesiskās vienlīdzības un samērīguma principus.

[5.8] Pastāvot iepriekš minētajiem apstākļiem, tiesa atzīst, ka Lēmums ir tiesisks un pamatots, bet pieteicējas pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu kompensēti Medikamenta iepakojumu iegādes izdevumi, ir noraidāms.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 27.maija spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot atcelt minēto spriedumu.

Apelācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Pretēji spriedumā minētajam Ministru kabinets, pieņemot Noteikumus Nr.899, ir atrunājis tieši tipiskās, nevis netipiskās situācijas.

Atbilstoši Noteikumu Nr.899 4.1.punktam valsts kompensē zāļu iegādes izdevumus 100% apmērā, ja pacientam konstatēta hroniska, dzīvību apdraudoša slimība vai slimība, kas izraisa smagu neatgriezenisku invaliditāti un kuras ārstēšanā ir nepieciešama attiecīgo zāļu lietošana, lai uzturētu pacienta dzīvības funkcijas. Saskaņā ar Noteikumu Nr.899 1.pielikuma 5.14.9.punktu mieloleikozes ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumi jākompensē 100% apmērā. Attiecīgi mieloleikoze ir slimība, kuras dēļ pacientam nepieciešamas zāles, lai uzturētu dzīvības funkcijas. Arī atbilstoši hematologu konsīliju slēdzieniem bez Medikamenta lietošanas pieteicējai nebūs iespējams uzturēt dzīvības funkcijas.

[6.2] Nosakot zāļu iegādes izdevumiem paredzēto kompensācijas apjomu, vērā tiek ņemts arī tas, vai zāles ir iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā. Izejot no tā, vai zāles ir iekļautas minētajā sarakstā, tiek piemērots viens no diviem Noteikumos Nr.899 noteiktajiem zāļu kompensācijas mehānismiem: vispārējais vai individuālais.

Gadījumiem, kad pacientam noteiktā diagnoze ir iekļauta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā, taču attiecīgās slimības ārstēšanai paredzētās zāles nav iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā, Noteikumu Nr.899 100.punkts paredz, ka zāles kompensē apjomā, kas nepārsniedz Ls 10000 vienam pacientam 12 mēnešu periodā.

Saskaņā ar APL 65.panta pirmo daļu, ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka izdodams konkrēta satura administratīvais akts (obligātais administratīvais akts), iestāde izdod šādu administratīvo aktu. Izskatāmajā gadījumā Lēmums ir obligātais administratīvais akts, kura saturu Veselības ministrija noteikusi, sekojot Noteikumu Nr.899 95., 92., 92.2., 100., 100.[1]punktu prasībām.

Tomēr, neskatoties uz to, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir obligātais administratīvais akts, bija jāņem vērā, ka atbilstoši judikatūrā nostiprinātajām atziņām, pieņemot lēmumu konkrētās publiski tiesiskajās attiecībās, ir pienākums to samērot ar cilvēktiesībām. Savukārt tiesai jāpārbauda, vai valsts pārvalde konkrētajās publiski tiesiskajās attiecībās ir ievērojusi samērīguma principa prasības, īpaši tad, ja ar obligāto administratīvo aktu tiek ierobežotas personas pamattiesības *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 17.maija spriedumu lietā Nr.SKA-3/2007)*. Jāņem vērā, ka Satversmes tiesa ir atzinusi, ka samērīguma princips ir virsprincips, kas izriet no Satversmes 1.panta kā tieši piemērojama konstitucionāla ranga tiesību norma, un šis princips prasa, lai visos gadījumos (ne tikai izdodot brīvo vai daļēji brīvo administratīvo aktu), kad publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, tā ievēro saprātīgu līdzsvaru starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm. Pienākums obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā vērtēt samērīguma principa ievērošanu izriet arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses. Tādējādi pat apstākļos, kad likums *expressis verbis* neparedz iespēju obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā vērtēt pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, iestādei un tiesai saskaņā ar Satversmes 1.pantu tas bija jādara.

[6.3] Ar Lēmumu tiek skartas pieteicējas tiesības uz dzīvību. Ņemot vērā Medikamenta izmaksas, valsts kompensējamo summu un apstākli, ka Medikaments ir vienīgās pieteicējai piemērotās zāles, kas pie tam ir dzīvību uzturošas, atsakoties kompensēt Medikamenta iegādes izmaksas 100% apmērā, ar to pašu pieteicējai tiek liegta iespēja iegādāties Medikamentu, savukārt Medikamenta nelietošana atbilstoši ārstu konsīlija slēdzienam novedīs pie letāla iznākuma.

[6.4] Veselības ministrijai bija zināms Medikamenta pārākums gan izmaksu, gan ārstnieciskās efektivitātes ziņā attiecībā uz pieteicējas diagnozi – HML hroniskā fāzē (C92.1) ar rezistenci pret *Glivec* (salīdzinot ar *Glivec*, kas ir iekļauts Kompensējamo medikamentu sarakstā).

No Zāļu cenu valsts aģentūras 2008.gada 23.jūlija lēmuma Nr.496 izriet, ka attiecībā uz pieteicējas diagnozi C92.1 ar rezistenci pret *Glivec* Medikaments ir pārāks par *Glivec* gan terapeitiskās efektivitātes ziņā, gan izmaksu ziņā. Medikaments netika iekļauts kompensējamo medikamentu sarakstā nepietiekamā finansējuma dēļ, nevis izmaksu vai ārstnieciskās efektivitātes nesamērīguma dēļ. Vēl jo vairāk – valstij ir precīzi zināms, cik daudz ir pacientu, kam būtu nepieciešama terapija ar Medikamentu, tāpat ir zināmas minētā Medikamenta izmaksas, kas atsevišķos gadījumos ir pat zemākas nekā *Glivec* izmaksas. Līdz ar to pastāv gan iespējas ne mazāk precīzi kā

kompensējamo medikamentu gadījumā plānot budžetu, gan izmantot iespēju vienoties ar medikamentu piegādātāju par zemāku cenu.

[6.5] Gan *Glivec*, gan *Sprycel* ir medikamenti, kas paredzēti hroniskas mieloleikēmijas ārstēšanai, lai uzturētu pacienta dzīvību, un abu medikamentu izmaksas sasniedz un pārsniedz valstī noteikto minimālo mēneša darba algas apmēru vismaz divdesmit reizes. Līdz ar to nepareizs ir tiesas secinājums, ka maksimālais Medikamenta iegādes izdevumu kompensācijas apjoms (Ls 10000) ir samērīgs, jo Ls 10000 nesastāda pat 1/5 daļu no izdevumiem, kas nepieciešami, lai iegādātos Medikamentu 12 mēnešu ārstēšanās kursam.

[6.6] Tiesa spriedumā ir atsaukusies uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2008-37-03, kurā Satversmes tiesa analizējusi Noteikumu Nr.899 atbilstību Satversmes 91.pantam. Tomēr minētajā Satversmes tiesas spriedumā paustās atziņas konkrētajā lietā izmantojamas tikai ierobežotā apmērā, jo, pirmkārt, pieteicējas gadījumā netiek apšaubīta tiesību normu atbilstība Satversmei, bet gan tas, vai Aģentūra un Veselības ministrija ir pareizi piemērojušas konkrētās tiesību normas. Otrkārt, Satversmes tiesa 2008.gada 29.decembra spriedumā lietā Nr.2008-37-03 lēma tikai par Noteikumu Nr.899 100. un 100.^{1}punkta atbilstību Satversmes 91.pantam, neapskatot minēto normu atbilstību ne Satversmes 111., ne 93.panta normām, tādējādi tās spriedumā minētie argumenti aprobežojas ar atbilstības 91.pantam analīzi. Treškārt, Satversmes tiesa spriedumā analizēja Noteikumu Nr.899 normu atbilstību Satversmei attiecībā uz kompensācijas ierobežojumu kā tādu pieļaujamību, par ko konkrētajā lietā strīds nepastāv. Satversmes tiesa neanalizēja un tai nevajadzēja analizēt konkrēto ierobežojumu piemērošanu un samērošanu ar cilvēktiesībām valsts pārvaldes līmenī individuālos un netipiskos gadījumos, tāpat konkrētajā spriedumā Satversmes tiesa nedz apsprieda, nedz atcēla valsts pārvaldes iestāžu pienākumu, izdodot obligāto administratīvo aktu, samērot indivīdam piemērotos ierobežojumus ar cilvēktiesībām un vispārējiem tiesību principiem. Līdz ar to Satversmes tiesa, taisot spriedumu lietā Nr.2008-37-03, nav un nevarēja vērtēt faktorus, kam ir izšķiroša nozīme pieteicējas gadījumā, proti, Zāļu cenu valsts aģentūras 2008.gada 23.jūlija lēmumā Nr.496 konstatēto. Tāpat Satversmes tiesa balstījās uz pieņēmumu, ka runa ir par „ļoti dārgām zālēm", tomēr konkrētajā gadījumā no svara ir nevis zāļu absolūtās, bet gan salīdzinošās izmaksas, un, kā iepriekš secināts, *Glivec* un *Sprycel* izmaksas būtiski neatšķiras. Tādēļ ir nevietā atsauce uz Satversmes tiesas argumentu par citu pacientu ieguvumu, ierobežojot ļoti dārgu medikamentu kompensējamo summu ar Ls 10000 gadā.

[6.7] Ņemot vērā apstākli, ka *Glivec* un *Sprycel* izmaksas ir līdzīgas, kā arī to, ka gadījumā, ja pieteicējai nebūtu izveidojusies rezistence pret *Glivec*, valsts turpinātu kompensēt pieteicējai *Glivec* izmaksas 100% apmērā, ir nepamatots apgalvojums, ka veidotos netaisnīga un nevienlīdzīga valsts attieksme pret pārējiem pacientiem gadījumā, ja pieteicējai tiktu kompensēta Medikamenta iegāde pilnā apmērā.

[6.8] Nav nekāda objektīva pamata, ne arī leģitīma mērķa ierobežot Medikamenta kompensāciju, pastāvot situācijai, kad citiem pacientiem ar tādu pašu diagnozi kā pieteicējai pilnā apmērā tiek kompensēti nepieciešamās *Glivec*

devas iegādes izdevumi. Turklāt, iekļaujot *Glivec* kompensējamo medikamentu sarakstā, valstij nav bijis mērķis kompensēt tieši konkrētā medikamenta iegādi, bet gan kompensēt tādu medikamentu iegādi, kas pie konkrētās diagnozes spēj nodrošināt vislabāko terapeitisko un cenu izmaksu efektivitāti – pieteicējas gadījumā tas ir Medikaments. Līdz ar to atzīstams, ka kompensācijas mehānisma mērķis būtu sasniegts tikai tajā gadījumā, ja pieteicējai kompensētu Medikamenta iegādi vismaz tikpat lielā apmērā, kas atbilstu pieteicējai nepieciešamās *Glivec* devas iegādei gadījumā, ja viņai šis medikaments joprojām būtu piemērots un efektīvs.

[6.9] Satversmes 111.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu.

Vērtējot to, cik būtisks ir valsts pienākums nodrošināt personai medicīniskās palīdzības minimumu, jāņem vērā palīdzībai nepieciešamās izmaksas kontekstā ar to, cik lielas ir personas iespējas pašai segt šīs izmaksas, un to, kādas var būt sekas medicīniskās palīdzības minimuma nesaņemšanai. Proti, vai medicīniskās palīdzības minimuma nenodrošināšanas rezultātā neiestāsies personas nāve. Viens no Noteikumu Nr.899 mērķiem ir nodrošināt personām Satversmes 111. un 93.pantā garantētās tiesības, konkrētāk, – panākt, lai personas, kurām ir smagas, dzīvību apdraudošas saslimšanas ar lielām ārstēšanai nepieciešamo zāļu izmaksām, saņemtu no valsts nepieciešamo palīdzību zāļu iegādes izdevumu kompensācijas veidā.

[6.10] Lai pieņemtu administratīvo aktu, kas atbilst tiesību principiem un cilvēktiesībām, bija jāvērtē, vai lēmums kompensēt pieteicējai nepieciešamā medikamenta izmaksas tikai Ls 10000 apmērā, nevis 100% apmērā, ir samērīgs ar to labumu, ko sabiedrība iegūst caur kompensācijas robežu ievērošanu. Vērtējot šo jautājumu, Aģentūrai bija jāapsver iepriekš izklāstītie apstākļi.

[6.11] Ievērojot iepriekš minēto, tiesas spriedumu, ar kuru noraidīts pieteikums par Lēmuma atcelšanu, nevar atzīt par likumīgu un pamatotu.

[7] Rakstveida paskaidrojumā Administratīvajai apgabaltiesai Veselības ministrija norādīja, ka apelācijas sūdzību neatzīst, papildus Lēmumā minētajam norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[7.1] Nav pamata pieteicējas apgalvojumam, ka ar Lēmumu pieteicējai tiktu liegts realizēt Satversmē nostiprinātās tiesības uz dzīvību. Proti, ar Lēmumu pieteicējai netiek piešķirtas vai liegtas tiesības uz zāļu iegādi (vai tiesības uz dzīvību), bet gan noteikts apmērs, kādā valsts kompensē zāļu iegādes izdevumus no valsts budžeta līdzekļiem. Tāpat atbildētāja neuzskata, ka pieteicējai tiek liegtas tiesības uz dzīvi vai veselību, jo Lēmums nekādi tieši neietekmē minētās tiesības un pieteicēja pēc Lēmuma pieņemšanas joprojām var rīkoties savu iespēju un spēju robežās, lai nodrošinātu savu tiesību realizāciju.

[7.2] Neievērojot Noteikumu Nr.899 ierobežojumus, tiktu apdraudētas citu pacientu tiesības saņemt zāles, kuras viņiem pienākas saskaņā ar normatīvajos aktos paredzētajām garantijām. Šajā sakarā norādāms, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā Pentiacova and Others v. Moldova atzīmēja, ka lietā esošā iesniedzējas sūdzība ietver prasību pēc publiskajiem līdzekļiem, kas,

ņemot vērā skopos resursus, būtu jānovirza no citām svarīgām nodokļu maksātāju vajadzībām. Tiesa arī atzīmēja, ka kaut arī ļoti vēlams, lai katram būtu pieejama pilna apjoma medicīniskā aprūpe, ieskaitot dzīvību nodrošinošas medicīniskas procedūras un zāles, resursu trūkums diemžēl nozīmē to, ka līgumslēdzējās valstīs daudzi indivīdi nevar šādu pilna apjoma medicīnisko aprūpi baudīt, it īpaši tad, ja tā ir permanenta un dārga. Līdztekus Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī uzsvēra, ka Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija tiesības uz bezmaksas medicīnisko aprūpi kā tādu negarantē *(sk., Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumu lietā Pentiacova and Others v. Moldova, decision of January 2005 on the admissibility of the application no. 14462/03, ECHR 2005-I).*

[7.3] Ja pacientiem, kuriem ir nepieciešamas individuāli kompensējamās zāles, tiks piešķirtas tiesības saņemt kompensāciju 100% apmērā arī tad, ja ražotāja noteiktā zāļu cena ir ekonomiski nepamatota un valsts budžeta finansiālajām iespējām neatbilstoša, izveidosies cita nevienlīdzība. Proti, paaugstinātu izmaksu zāļu kompensācijas rezultātā tiks izlietoti budžeta līdzekļi mazāka pacientu skaita vajadzību nodrošināšanai un palielināsies nenodrošinātās prasības citām pacientu grupām, kuru slimības tāpat ir pieskaitāmas pie hroniskām, dzīvību apdraudošām slimībām vai slimībām, kas izraisa smagu neatgriezenisku invaliditāti. Tādējādi atšķirīgā attieksme pret personām ir objektīvi pamatota ar citu personu tiesību uz veselību ievērošanu, kā arī, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, tā ir samērīga.

[8] Rakstveida paskaidrojumā Administratīvajai apgabaltiesai Veselības norēķinu centrs norādīja turpmāk minētos apsvērumus.

[8.1] Saskaņā ar APL 65.panta pirmo daļu, ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka izdodams konkrēta satura administratīvais akts (obligātais administratīvais akts), iestāde izdod šādu administratīvo aktu. No Noteikumu Nr.899 92.punkta vārdiskā satura nepārprotami izriet, ka Veselības norēķinu centram, saņemot personas iesniegumu un konsilija lēmumu, tas ir jāizskata un jāizdod administratīvais akts. Līdz ar to arī pieteicējas gadījumā Veselības norēķinu centram bija jāizdod obligātais administratīvais akts. Un gadījumā, ja Veselības norēķinu centrs saskaņā ar Noteikumu Nr.899 XII nodaļā noteikto kārtību, kādā zāļu iegādes izdevumus kompensē individuāliem pacientiem, ir tiesīgs pieņemt personai labvēlīgu lēmumu, Veselības norēķinu centram, nosakot zāļu kompensācijas apmēru, ir jāpiemēro Noteikumu Nr.899 94. vai 95.punkts, kā arī 100. un 100.[1]punkts.

[8.2] Ministru kabinets nav pilnvarojis Veselības norēķinu centru izdarīt lietderības apsvērumus un normatīvā akta ietvaros izvēlēties piemērotākās tiesiskās sekas. Šādā gadījumā Veselības norēķinu centram ir jāpiemēro normā paredzētās standarta tiesiskās sekas. Administratīvā akta izdošanas gadījumā tas nozīmē, ka Veselības norēķinu centram bija jāizdod obligātais administratīvais akts. Veselības norēķinu centrs nav deleģēts izvērtēt un iedalīt gadījumus, kad persona vēršas ar lūgumu kompensēt zāles individuālā kārtībā, tipiskos un netipiskos gadījumos, jo saskaņā ar ārstu konsilija lēmumos apstiprināto

informāciju visām šīm personām zāles ir nepieciešamas dzīvības funkciju uzturēšanai.

[8.3] Pieteicējas gadījumā izpildās visi Noteikumu Nr.899 92.2.apakšpunkta nosacījumi – diagnoze ir iekļauta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā, dzīvības funkciju uzturēšanai nav piemērotas nevienas no kompensējamām zālēm (nepieciešama tādu zāļu lietošana, kas nav iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā attiecīgajai personai), līdz ar to pieteicējas arguments par viņas situācijas netipiskumu nav pamatots. Vienlaikus norādāms, ka Veselības norēķinu centrs neapšaubīja ārstu konsilija lēmumā apstiprināto informāciju par pieteicēju, bet konsilija lēmumā rekomendētā ārstēšanās nepiešķir Veselības norēķinu centram tiesības un neuzliek par pienākumu automātiski (neņemot vērā normatīvajos aktos noteikto regulējumu attiecīgajam gadījumam) kompensēt ārstu rekomendēto turpmāko ārstēšanās metodi 100% apmērā.

[9] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis lūdza vērtēt Lēmuma tiesiskumu un atzīt to par prettiesisku.

Veselības ministrijas un Valsts norēķinu centra pārstāves norādīja, ka pieteikums nav pamatots.

Motīvu daļa

[10] Pārbaudījusi lietas materiālus un noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība ir noraidāma.

[11] APL 307.panta ceturtā daļa noteic, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai, šādā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Pārbaudījusi un izvērtējusi lietas materiālus, pārsūdzēto Lēmumu, pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu un pieteicējas apelācijas sūdzībā ietvertos argumentus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka šajā lietā pirmās instances tiesas spriedums ir pareizs un pilnībā pamatots. Pirmās instances tiesas spriedumā konstatētie faktiskie un tiesiskie apstākļi, uz tiem balstītie secinājumi ir pareizi, un pirmās instances tiesas spriedumā sniegtais pamatojums ir pilnībā pietiekams.

Administratīvās apgabaltiesas ieskatā, pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi attiecībā uz pieteicējas pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu kompensēti pilnībā izdevumi Medikamenta iegādei, ir tādā pašā mērā attiecināmi uz pieteicējas precizēto prasījumu par Lēmuma atzīšanu par prettiesisku [9].

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai (sk. šī sprieduma [5.1] – [5.8] punktu) un atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda.

[12] Satversmes tiesa 2008.gada 29.decembra spriedumā lietā Nr.2008-37-03 ir analizējusi Noteikumu Nr.899 100. un 100.[1]punkta (turpmāk arī – strīdus normas) normu atbilstību Satversmes 91.pantam un secinājusi, ka Noteikumos Nr.899 paredzētā kārtība ir noteikta, balstoties uz saprātīgiem apsvērumiem, kas vērsti uz resursu efektīvu izmantošanu un to, lai tiktu nodrošinātas pēc iespējas lielākas sabiedrības daļas tiesības uz veselību. Tādējādi Satversmes tiesa ir secinājusi, ka ar strīdus normām paredzētā atšķirīgā attieksme ir pamatota un apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91.pantam (*sk. Satversmes tiesas 2008.gada 29.decembra sprieduma lietā Nr.2008-37-03 12.punktu*). Turklāt Satversmes tiesa minētajā spriedumā ir analizējusi strīdus normas arī saistībā ar Satversmes 111.pantā nostiprinātajām personas tiesībām uz veselību.

[13] Apelācija sūdzībā norādīts, ka Satversmes tiesas 2008.gada 29.decembra spriedumā lietā Nr.2008-37-03 analizētais gadījums atšķiras no pieteicējas gadījuma. Pieteicēja ir norādījusi, ka konkrētajā gadījumā zāļu neiekļaušana valsts kompensējamo zāļu sarakstā ir balstīta uz valsts budžeta apsvērumiem.

Gan Satversmes tiesas analizētajā gadījumā, gan izskatāmajā lietā Zāļu cenu valsts aģentūra ir noraidījusi zāļu izplatītāja pieteikumu par medikamenta *Sprycel* (*Dasatinibum, ATĶ L01XE06)* iekļaušanu kompensējamo zāļu sarakstā. Konkrētajā gadījumā saskaņā ar Zāļu cenu valsts aģentūras 2008.gada 23.jūlija lēmumu Nr.496 *(lietas 140.-145.lapa)* medikamenta *Sprycel* neiekļaušana kompensējamo zāļu sarakstā pamatota ar Noteikumu Nr.899 62.2.apakšpunktu, kas noteic, ka zāļu vai medicīnisko ierīču iekļaušanai kompensējamo zāļu sarakstā nepieciešami papildu valsts budžeta līdzekļi, bet tie nav samērojami ar attiecīgajā gadā kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem.

Kā norādīts Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr.2008-37-03, valsts resursus jācenšas izmantot tā, lai no tiem labumu gūtu pēc iespējas lielāks cilvēku skaits. Ja resursi ir ierobežoti, nepieciešams tāds mehānisms, kas nodrošina pieejamo resursu optimālu izmantošanu. Tas nozīmē, ka ir jāsabalansē atsevišķu indivīdu un visas sabiedrības intereses. Sociālo tiesību jomā nedrīkst pieļaut situāciju, ka jebkura sabiedrības grupa, pieprasot, lai valsts tai nodrošina noteiktus medicīnas pakalpojumus bez maksas, iegūst priekšrocības salīdzinājumā ar citām sabiedrības grupām. Ja valsts finanšu resursi ir ierobežoti, uzmanība pievēršama visas sabiedrības labklājībai.

Ņemot vērā iepriekš norādītas Satversmes tiesas atziņas, apgabaltiesa atzīst, ka valsts budžeta iespējas ir viens no apstākļiem, kas ir ņemams vērā, izvērtējot konkrēto medikamentu iekļaušanu kompensējamo medikamentu sarakstā, bet juridiskās argumentācijas ceļā nav iespējams izvērtēt valsts finansiālās iespējas, ekonomisko situāciju, tiesībpolitikas prioritātes un atsevišķu sociālo grupu īpašās vajadzības. Visi šie apsvērumi ietekmē likumdevēja vai Ministru kabineta izšķiršanos, paredzot noteiktus pakalpojumus un to apmēru (*sk. Satversmes tiesas 2006.gada 11.decembra sprieduma lietā Nr.2006-10-01 14.2. un 14.3.punktu*).

[14] Apgabaltiesa, izvērtējot Noteikumu Nr.899 92.2.apakšpunktā ietvertās tiesību normas kopsakarā ar pieteicējas pieteikumā un apelācijas sūdzībā ietvertajiem argumentiem, atzīst, ka nav pamata konkrēto gadījumu uzskatīt par netipisku.

Netipisks ir tāds gadījums, kas izpilda visus likuma normas tiesiskā sastāva nosacījumus, taču ar to nesaraujami ir saistīti papildu apstākļi, kas būtiski maina šī gadījuma raksturu. Netipiskus gadījumus likumdevējs nav apzinīgi ietvēris savā likuma normā īstenotajā gribā, jo tas tos nav paredzējis (ja tas tos būtu paredzējis, tad, attiecīgā normas sastāva ietvaros definējot tipisko gadījumu, būtu to iekļāvis). Tas līdz ar to attiecībā uz netipiskajiem gadījumiem nav izdarījis arī samērīguma apsvērumus un nav iekļāvis tos normā paredzētajās tiesiskajās sekās *(sk. Egils Levits, „Samērīguma princips un obligātais administratīvais akts", Jurista Vārds, Nr.13, 27.03.2007.).*

Noteikumi Nr.899 paredz divus zāļu iegādes izdevumu kompensācijas mehānismus: vispārējo un individuālo.

Vispārējā mehānisma ietvaros tiek kompensēti izdevumi to medikamentu iegādei, kas ietverti kompensējamo zāļu sarakstā un paredzēti Noteikumu

Nr.899 1.pielikumā minētajām diagnozēm atbilstošo slimību ārstēšanai. Individuālais zāļu iegādes izdevumu kompensācijas mehānisms paredz kompensējamo zāļu sarakstā neiekļauto zāļu iegādes izdevumu kompensāciju individuālām personām. Minētais regulējums ir attiecināms arī uz gadījumiem, kad pacientam noteiktā diagnoze ir iekļauta Noteikumu Nr.899 1.pielikumā, taču attiecīgās slimības ārstēšanai paredzētās zāles nav iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā (Noteikumu Nr.899 92.2.apakšpunkts). Šādā gadījumā, kas atbilst arī izskatāmajā lietā vērtētajam gadījumam, Noteikumu Nr.899 100.punkts paredz, ka zāles kompensē apjomā, kas nepārsniedz Ls 10000 vienam pacientam 12 mēnešu periodā. Līdz ar to secināms, ka likumdevējs konkrētajā gadījumā ir izdarījis samērīguma apsvērumus un ir iekļāvis tos normā paredzētajās tiesiskajās sekās.

Tādēļ apgabaltiesa nekonstatē lietā tādus apstākļus, kas ļautu secināt, ka konkrētais gadījums nav aptverts ar Noteikumu Nr.899 92.2.apakšpunktā ietvertās tiesību normas saturu un uz to nebūtu attiecināmi Noteikumu Nr.899 100. un 100.[1] punktā noteiktie ierobežojumi attiecībā uz kompensējamo izdevumu zāļu iegādei apmēru, tādēļ, kā to pareizi ir konstatējusi pirmās instances tiesa (sk. šā sprieduma [5.3] punktu), pieteicējas arguments, ka konkrētais gadījums ir atzīstams par netipisku, ir nepamatots.

[15] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedums ir pareizs un pamatots, bet pieteikums par Lēmuma atzīšanu par prettiesisku ir noraidāms kā nepamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt *A.J.* pieteikumu par Veselības ministrijas 2008.gada 20.novembra lēmuma Nr.V-01-20fiz.17/1215 atzīšanu par prettiesisku.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs K.Berķis

Tiesneši M.Birzgalis

A.Šteinberga